

Письменство 1960-х у художніх структурах пам'яті (роман М. Гримич «Юра»)

Людмила Даниленко

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій;
(м. Київ, вулиця Солом'янська, 7, 03110);
докторантка,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна;
(майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна);
e-mail: ladadana17@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-8617-6378>*

Один з головних образів-явищ у романі М. Гримич «Юра» — літературний процес 1960-х років в Україні. Його художня реконструкція важлива для усвідомлення проблем національного самозбереження в колоніальних умовах СРСР. Стаття присвячена авторському осмисленню проблеми творчості, самовизначення українських митців у протистоянні з радянською пропагандистською залежністю. В естетизації проблем часу помітна логіка відносин з колективною та індивідуальною пам'яттю. На основі наукового дискурсу щодо «контекстів» пам'яті описано художньо-сміслові структури оповіді про письменство шістдесятих. Ідеться про апелювання до історії, художні інтерпретації, авторський міф, місця пам'яті, а також про концепти «своє», «самовизначення», «інтимність».

М. Гримич як свідок обстановки в Києві 1960-х оживила події такими, якими вони збереглися в індивідуальній пам'яті і відгукнулися в пам'яті колективній. Втілення ідеї проявило концепт «своє» — «моя пам'ять». Осягнення літературного життя 1960-х активувало інтерпретації з вимислами, що не порушують історичної правди і забезпечують драматизм сюжетів. У художній картині добре помітні енергетичні точки, «сигнали» до національної самоповаги. Авторському міфотворенню притаманно переосмислення долі відомих постатей, процесів і явищ, в яких вони перебували; окреслення характерів засобами психологізації; наближеність до реалістичності; використання символів. Картини життя письменників сповнені інтимності, оскільки ретрансляція ведеться з позиції носіїв родинних цінностей. Сакральними вбачаються місця пам'яті, пов'язані з літературним життям у Києві 1960-х. Розпізнання структур пам'яті в романі М. Гримич «Юра» дає можливість всебічно вивчити художні можливості тексту про минуле.

Ключові слова: література, Київ 1960-х, інтерпретація, авторський міф, місця пам'яті.

Постановка проблеми. Одна з визначальних сторінок української історії — літературне життя в СРСР 1960-х рр., яке, наклавшись на контрверсію світоглядів і політики, зазнало ідеологічного насилля і розправи. Нині пам'ять про той літературний процес опирається на розсекречені архіви КДБ, дослідження істориків, мемуари письменників, спогади свідків, а також на перекази, інтерпретації та міфи. Отож, ведеться про колективну пам'ять. Перетікання її в емоційний стан тих, хто згадує, потребує оприявлення в іншому вимірі — естетичному. Художня література дає можливість реконструювати минуле, а отже відтворити подробиці подій, передати атмосферу, оживити простір. Важливий тут досвід автора, його стосунки з минулим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У пошуках ідентичності свідомо людина апелює до досвіду попередніх поколінь, шукаючи цінних доказів історичної тяглості. Знання про минуле стають ресурсом створення «історій-оповідей». Американський вчений П. Коннертон стверджував, що на відміну від історичних

реконструкцій «історіям-оповідям» притаманний «неформальний вигляд» і постають вони «основною формою діяльності для характеристики людських вчинків» [4, с. 36]. Цілісність пам'ятання об'єднує покоління, облаштовуючи простір зі спільними знаками, смислами й цінностями. Але відстані в часі між поколіннями визначають певні розбіжності. Покоління нащадків адаптує пережите батьками у своєму, іншому, просторі. «Пам'ять не архівує інертно те, що колись існувало, а присвоює певні елементи минулого і пристосовує до теперішнього саме через присвоєння», — пише польський дослідник М. Голька [3, с. 25].

Історична наука бере на себе основну відповідальність за трактування минулого, однак не в площині культурної пам'яті. М. Тамм назвав історіографію важливим носієм пам'яті, але «не обов'язково найвпливовішим» [10, с. 463]. Науковець надав значення мнемоісторії, головними питаннями якої є «не первісне значення минулих подій, а те, як ці події виявляються в конкретних випадках та поширеннях і як вони інтерпретуються з плином часу...» [10, с. 464]. Осмислюючи сферу пам'яті як світ уявлень, історик Л. Нагорна вказала

на «розуміння Іншого і толерантності в оцінках» [6, с. 15]. Постає питання наративу, якому, на відміну від історіографії, притаманні «канони циклічності», «політичний інтерес», «легкість у поводженні з фактами», «метафоризація на грані міфотворення й абсолютизацією незгод» [6, с. 169–170].

Художня література має багато ресурсів для опанування знань про минуле та його естетизації. Літературознавиця Л. Лавринович пропонує розглядати пам'ять як систему координат. На прикладах постмодерної літератури вона описала кілька сугнісних категорій-«локусів»: час («універсальна форма людського буття та пізнання, умова сприйняття дійсності»), історія (як основа інтерпретацій, адже історія «сприймається як така, що її не можна вважати абсолютно істинною»), «інший» («пошуки „чужої пам'яті“, „чужої мудрості“, „чужого сакрального простору»»), міф (різновид актуалізації інтертекстуальності), симулякри («правдоподібні подоби, які не просто симулюють удаване, віртуальне, а множать його до безкінечності»), містифікація («видавання нереального явища чи факту за дійсність»), самоідентифікація (визнання, «без якого людина відчувається розгубленою, дезорієнтованою»), автентичність («екзистенційний пошук», «зустріч з собою минулим»), місце (насамперед «звернення до теми малої вітчизни»), сакральне («те, що по-справжньому інтимне і водночас сентиментальне») [5, с. 56–59].

Подібні структурні елементи проглядаються у творі М. Гримич «Юра» (2020). Це книга про (не)можливості самопізнання і самовизначення в умовах суспільно-культурних і політичних колізій на початку «брежневського застою». У дослідженнях роману літературознавці (О. Юрчук, О. Чаплінська, Л. Башманівська [9], Я. Поліщук [7; 8]) звернули увагу якраз на контроверсійне історичне тло та авторські версії складних подій минулого. Я. Поліщук підкреслив, що «переоцінку радянської спадщини» М. Гримич «робить делікатно і локально – в межах літературно-культурного середовища, яке їй добре відоме» [7, с. 205]. Тож обраний письменницею аспект пам'ятання дозволив говорити про колишнє з «інтимної перспективи» [7, с. 205].

У запропонованій статті мова йде про репрезентацію письменницького середовища в романі М. Гримич «Юра». Розпізнання структур історії-оповіді, що перегукується з описами систем наративу про минуле Л. Нагороною і Л. Лавринович, стали **метою дослідження**.

Виклад основного матеріалу.

Концепт «своє» (автобіографічність). У романі «Юра» відмежування від колоніальної пам'яті відбувається в проживанні колоніальної дійсності, у прогортанні не лише травматичних

(визначальних у суспільно-історичному масштабі), а й меланхолійних (особистісних) сторінок. Письменниця зосередилася на опозиційності «шістдесятництва» (символу духовного поступу в умовах стагнації) та «соцреалізму» (символу підкорення стагнації). Проблема добре зрозуміла авторці, адже з дитинства виховувалася в оточенні київських письменників і видавців. Дитяча пам'ять найбільш визначальна і тривка, тож авторські спогади стали доброю основою для створення художніх картин.

Дійсність у творі показано не як факт, що вже отримав оцінку в сучасній історіографії, а як процес, що залежать від вчинків і почувань його учасників саме в моменті входження в історію. Це занурення в простір «тут і тепер» з відповідними людськими вчинками і стосунками, музикою, одягом, їжею, екстер'єрами та інтер'єрами, тобто реалістичним проживанням усього, що відбувалося. Якщо для творів про історичне минуле з точки зору зовнішнього спостерігача притаманні пошуки «чужої пам'яті», «чужої мудрості», «чужого сакрального простору (концепт «інший»), то в романі «Юра» переважає концепт «своє» – моя пам'ять, (не)мудрість батьків, наш сакральний простір. Авторська причетність до часу уможливила створення його естетичної версії засобами автобіографічності.

Апелювання до історії. Основний час оповіді авторка звузила в один рік, 1968-ий, активувавши історичні події-знаки та реакцію на них персонажів. Ідеться про вторгнення радянських військ у Чехословаччину й придушення «Празької весни», самоспалення Василя Макуха в центрі Києва на протест тим подіям, вихід двох романів про знакові храмові споруди («Собор» Олеся Гончара і «Диво» П. Загребельного) тощо. Звісно не обійшлося без екскурсів. Характеристиці суспільства сприяли спогади про резонансні події, як-от, прем'єра фільму «Тіні забутих предків» 1965 року. Поєднання художності з документальністю (використання конкретних фактів, дат, імен, назв) та біографічністю (історії життя відомих персоналій) забезпечили правдоподібність та чутливість роману. Окрім того, осягнення минулого на основі історії поживило авторські інтерпретації та міфотворення.

Модель інтерпретації. У художній версії літературного життя 1960-х рр. помітний конфлікт, бінарні опозиції якого (прихильники творчості – адепти цензури) вибудовують свої істини та світоглядні напрями. Точкою спостереження за роздвоєним світом обрано позицію головної героїні Клавки, причетної до обох сторін (вона «своя» у творчому колі, бо працює редакторкою видавництва «Молодь», і водночас «інакша», бо є дружиною компартійного керівника). Клавка приваблива зовнішніми і внутрішніми рисами, цікава компетентністю у професійних і побутових справах, що є результатом її попереднього життєвого досвіду. Варто зауважити: образ цієї

жінки яскраво представлений у романі «Клавка» (2019), перший із незалежно пов'язаних книг М. Гримич («Клавка» – «Юра» – «Лара»), присвяченій письменництву Києва перших повоєнних років.

Літературний досвід Клавки виявлено в її роздумах, аналітиці, спогадах, участі в дискусіях. Це художній вимір, у якому історія літературного процесу зчитується саме з місця її творення. Акцентовано увагу на фактах: звільнення з роботи Івана Дзюби за книжку «Інтернаціоналізм і русифікація»; «розпинання» редакції «Молодь» за те, що «не врахувала зауваження Головліту» (державної цензури); зняття з уже надрукованого номера журналу «Дніпро» «крамольної» кіноповіді «Число» Івана Драча; пониження із завідувача редакцією до старшого редактора Сергія Плачинди за те, що в романі «Ревучий» підняв питання «дніпровської екології» в час будівництва каскадів гідроелектростанцій.

Для проживання минулого авторка максимально подбала про емоційність – зосередилася на психологізації обстановки, відтворила конфліктні сцени. Клавка сердиться на «героя-інформатора» Шарова через висміювання ним роману Сергія Плачинди і мислить: «Не його, Шарова, собаче діло що робиться в її редакції» [1, с. 88]. У ситуації, коли директор видавництва попросив її підготувати доповідню про прогули Григора Тютюнника, червоніє, але обурюється лише в думках: «Щоб вона... та на Тютюнника?..» [1, с. 90]. Внутрішній стан героїні, що апелює до оточення, пояснено без демонстрації відкритої дії. Водночас М. Гримич дає зрозуміти, що Клавка на стороні чесних талановитих письменників. Вимисел, «легке поводження з фактами», не порушують історичної правди як основи художнього контексту і водночас забезпечує драматизм розповіді.

Концепт «самовизначення» (подолання комплексу національної меншовартості). Заради виразності сприйняття колоніального минулого проблему українського «шістдесятництва» представлено у смисловому протистоянні з «шістдесятництвом» російським. Розстановка ідей та образів слугували моделі конфлікту з нерівноправними складовими: одна *пріоритетна*, інша *меншовартісна*. Сенси контрастів пояснено обставинами: «у російських шістдесятників немає тієї гирі на ногах, що в українських: як тільки з'являється більш-менш хороша книжка українською – на неї відразу спливають звинувачення у націоналізмі» [1, с. 175]. Такою є зовнішня оцінка письменства в СРСР. Це конотація факту. Внутрішня оцінка заряджена смислами мистецької справедливості, визнанням самодостатності української літератури на протигагу «модній» російській: «На Україні – також поетичний бум: Драч,

Вінграновський, Павличко, Ліна Костенко, Борис Олійник» [1, с. 175]. У колізіях літературної творчості «шістдесятників» показано енергетичні точки, «сигнали» до національної самоповаги. Цей авторський підхід до інтерпретації минулого помітний і в інших конфліктах роману.

Авторський міф. На документальному тлі роману М. Гримич зреалізувала авторські міфи про події, що залишилися малопомітними в широкому обговоренні, але сутнісно доповнюють картину часу і варті пам'ятання. Розбудова непроговореного потребувала вражаючого дійства, особливого персонажа, ідеї, символів, психологізації характерів та зацікавленого оповідача. Цікава репрезентація історії про редакторку Ніну Іванівну Тищенко, яку було звільнено з роботи через звинувачення в підготовці «крамольної» збірки (вона підтримала свого редактора і не підкорилась Головліту). Встановлено дві точки ретрансляції вражень про ту подію – політична (чоловік Клавки Бакланов, секретар ЦК) й особистісна (син Юра, студент університету). Для обох визначено певні позиції, обсяг спостережень і міру впливу. Бакланов-старший, який досконально знає справу Ніни Іванівни, в'їдливо іронізує та дорікає і видавництву, і письменникам, що, мовляв, ніколи й не згадають про редакторку. В образі партійного функціонера сконцентровано політичну зневагу до національного письменства сучасників, саме до «шістдесятників». Позиція Бакланова-молодшого під час нищівної промови батька непоказна, опирається на різкі картини спогадів: гостини в Ніни Іванівни на дачі в дитинстві та розбитий стан мами в день звільнення редакторки. Обсяг спостережень Юри – особисті стосунки, а міра впливу на ситуацію – лише співчуття і самозаглиблення. Вражаюча історія Ніни Іванівни Тищенко як особливого персонажа в художньому тексті потребувала делікатних інтерпретацій. Для цього М. Гримич вибудувала модель оповіді з контрверсійними частинами (скандал – меланхолійні спогади). Емоційна зарядженість опозицій оприявлена деталями-символами, що є контекстуальними антитезами: дорога «боржомі», яку кілька разів наливає й видудлює надмірно збуджений Бакланов-старший, і «малина впереміш зі смородиною в гранчастій склянці» – дитячий спогад Юри про гостювання в садибі Ніни Іванівни.

Справжня історія редакторки цікава художніми переосмисленнями. В одному з інтерв'ю М. Гримич пояснила, як відтворювала подію: «Там оця знаменита редакторка, Ніна Іванівна Тищенко, вона справді була і ми з батьком їздили до неї додому. І не Юра, а я їла оту склянку, у яку вона мені наварла з кушців малини і смородини» [2]. Така трансформація подій втілюється в авторський міф, увіразнивши проблеми минулого як основу колективної пам'яті.

Інтимність. Атмосфера минулого в романі сповнена сентиментів, оскільки ретрансляція ведеться переважно з позиції носіїв родинних

цінностей. Особисті стосунки персонажів осмислені з метою наближення до умов часу, а зображення їхніх неpubлічних перипетій позначене драматизмом та інтимністю. М. Гримич переповіла невідомі назагал історії про дружин і дітей письменників та змалювала колективний жіночий портрет з рисами фатальності, умиротвореності, відданості: «...Такі дівчатка – дружини Гримича, Дончика, Мушкетика, Харчука, Плачинди – прийшли в їхнє життя, щоб терпіти всі інтелектуальні вибрики, які ті собі дозволяли, думаючи, що хрущовська „відлига” вічна, а вони невразливі й виплутаються з будь-яких ситуацій...» [1, с. 171]. Традиційні турботи (спільні святкування Нового року) та виняткові події (підтримка родини Гуцалів після самогубства їхньої доньки) – настрої простору, наповнені відвертістю потаємних зізнань.

Для достовірності оповіді М. Гримич описала одну з драматичних історій своєї сім'ї – зняття батька з посади головного редактора видавництва. Подія транслюється з позиції Клавки як усезнаючого співчутливого спостерігача, а деталі вказують на безпосередню причетність самої авторки, її бажання пережити моменти минулого. Емоційність картини забезпечена контрастністю образів: Гримич, «знесилений і виснажений після засідання секретаріату ЦК», – молода дружина і «саме ті слова, яких він потребував у той момент: „Не журись! Нехай вони там усі покажуться!”» [1, с. 173].

Авторська пам'ять актуалізована у площині приватності, тож картини часу демонструють будні, побут, певну конфіденційність творчого середовища. Інтимність простору насичено відповідними образами: «симпатичні донечки у червоних платячках з білими горошинками», «синочки у матросочках», власно пошиті жінками модні беретики з клаптиків хутра [1, с. 172].

Місця пам'яті. Координата пам'яті «зустріч з собою минулим» асоціюється із «сакральними» місцями – місцями пам'яті. У романі «Юра» чимало таких місць пов'язані з літературним життям у Києві 1960-х і концептуально розділені – представляють офіційну та інтимну площини.

Серед «офіційних місць» – видавництво «Молодь», створене задля «обслуговування українського комсомолу» [1, с. 77]. Атмосфера середовища літераторів передана в описах бюрократичних засідань, планувань, обговорень книжкових пропозицій та в аналізі їх пропагандистського змісту. Письменниця зосередилась також на фактах, цінних для національного усвідомлення, розповівши про деякі редакційні інновації «за часів Чайковського і Гримича»: «рукописів, що доймали своєю соціалістичною мертвотною занудністю і схоластикою, помітно поменшало»,

«збільшувалася кількість „метеликів”, тобто перших книжок молодих авторів, створювалися альманахи» [1, с. 77].

Серед «інтимних літературних місць» – Будинок творчості в Ірпені, «віддушина для українських письменників» [1, с. 168]. Його описи як фотофактаж дають уявлення про побутове облаштування, природний ландшафт навколо, розміщення будівель. Картини особливого місця наскрізно емоційні, з близькими і віддаленими планами, кольористикою і звукописами, запаховими відтінками. Задля деталізації довкілля суб'єктом спостереження вкотре обрано Клавку, уважну чуттєву натуру: «А в Будинку творчості вона могла поблукати по лісу, понюхати грибні місця, погуляти по лузі, порозглядати незабутки, ... пірнути в Ірпінь-ріку рано-вранці до сніданку, заснути рано ввечері і прокинутися вночі під гуркіт електрички» [1, с. 171]. Естетизація довкілля з позиції героїні, – це враження самої авторки, відтворення картин її дитячої пам'яті. Опозиційність місць пам'яті добре помітна в авторській стилістиці. Якщо в характеристиці усталених норм видавництва переважає публіцистичність (інформативність, перелік офіційних подій і явищ), то в описі Будинку творчості – образне мовлення (поетизація уявлень, почуттів, настроїв).

Увага до образів ландшафту Києва 1960-х сконцентрована якраз на їх художньому протиставленні. Це дало можливість виявити риси часу, окремішність світів в одному й тому самому просторі. Засобами контрасту відтворено образи осель, що інформують про життя номенклатури та письменників: Клавчина «чотирикімнатна простора квартира у відомчому будинку на Печерську» і будинок письменників РОЛПТ, який «видавався великим письменницьким мурашником, ... затісним, затемним і не дуже зручним для щоденного побуту» [1, с. 29]. Загалом об'єкти минулого в романі «Юра» (будинки, ресторани, вулиці) цікаві автентичністю. Вони інформують, яким саме був той простір, що згаданий тепер заради «екзистенційних пошуків».

Висновки. Втілення авторських ідей щодо художнього осмислення літературного процесу 1960-х років потребувало особливих підходів, зокрема певної логіки роботи з колективною та індивідуальною пам'яттю. Отож минуле в романі М. Гримич «Юра» представлено умовною «площиною координат», структурами пам'яті. Серед них такі: апелювання до історії (документальність, біографічність, інтертекст), модель інтерпретації (домисли, вимисли, алюзії), міфологізація (авторський міф), місця пам'яті, а також концепти «своє», «самовизначення», «інтимність». Для художньої виразності цих структур використано засоби бінарних опозицій, концептуальні антитези, контраст. Естетизація часу досягнута завдяки створенню насичених ретрокартин з екстер'єрами, інтер'єрами,

портретами та увиразненню окремих образів-деталей. Апелювання до пам'яті помітні і в зовнішній, і у внутрішній площинах роману.

Проблема структур «історій-оповідей» дає можливість виявляти можливості художніх текстів про пам'ять, а отже перспективна в подальшому розвитку.

Список використаної літератури

1. Гримич М. Юра. Роман. Київ: Нора-Друк, 2020. 352 с.
2. Гусейнова О. Марина Гримич: «Більше всього на світі я боюся розчарувати читача». LB.ua. URL: <https://surl.li/yqpnxc> (дата звернення 13.09. 2025)
3. Голька М. Суспільна пам'ять та її імпланти. Пер. з польськ. В. Ф. Саган. Київ: Ніка-Центр, 2022. 216 с.
4. Коннертон П. Як суспільства пам'ятають. Пер. з англійської та наукове редагування С. Шліпченко. Київ: Ніка-Центр, 2013. 183 с.
5. Лавринович Л. Координати пам'яті у художньому просторі постмодерної літератури. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Сер.: Філологія. Літературознавство. Випуск 122. Том. 135. 2010. С. 55–60.
6. Нагорна Л. Історична пам'ять: теорії, дискусії, рефлексії. Київ: ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с.
7. Поліщук Я. У пошуках минулого: авторський досвід Марини Гримич. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71) № 6 Ч. 2. 2021. С. 200–206. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-2/34>
8. Поліщук Я. Віднайдення радянського часу (на матеріалі романів Марини Гримич «Клавка» і «Юра»). *Bibliotekarz podlaski* 1/2022. С. 193–214.
9. Юрчук О., Чаплінська О., Л. Башманівська. «Клавка», «Юра», «Лара» Марини Гримич: родинна трилогія. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. Вип. 1 (102). С. 62–71. DOI: 10.35433/philology.1(102).2024.62-71.
10. Tamm M. Beyond History and Memory: New Perspectives in Memory Studies. *History Compass* 11/6 (2013). P. 458–473. DOI: <https://doi.org/10.1111/hic3.12050>

Надійшла до редакції 20 липня 2025 р.

Переглянута 15 вересня 2025 р.

Прийнята до друку 10 жовтня 2025 р.

Опублікована 30 грудня 2025 р.

References

1. Grymych M. (2020). Yura. Novel. Kyiv: Nora-Druk, 352 p. [In Ukrainian]
2. Guseynova O. Maryna Grymych: "More than anything else in the world, I am afraid of disappointing my readers". LB.ua. URL: <https://surl.li/yqpnxc> (date of application: 13.09. 2025). [In Ukrainian]
3. Golka M. (2016). Social Memory and Its Implants. Translated from Polish by V. F. Sagan. Kyiv: Nika-Center. 216 p. [In Ukrainian]
4. Connerton P. (2013). How Societies Remember. Translated from English and edited by S. Shlipchenko. Kyiv: Nika-Center. 183 p. [In Ukrainian]
5. Lavrynovych L. (2010). The Coordinates of Memory in the Artistic Space of Postmodern Literature. *Scientific Works [of Petro Mohyla Black Sea State University, part of the Kyiv-Mohyla Academy complex]*. Series: Philology. Literary Studies. Vol. 135. 2010. P. 55–60. [In Ukrainian]
6. Nahorna L. (2012). Historical Memory: Theories, Discussions, Reflections. Kyiv: I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2012. 328 p. [In Ukrainian]
7. Polishchuk Ya. (2021). In search of the past: Marina Hrymych's authorial experience. *Scientific Notes of V. I. Vernadsky Ternopil National University*. Series: Philology. Journalism. Vol. 32 (71) No. 6 Part 2. 2021. P. 200–206. [In Ukrainian]
8. Polishchuk Ya. (2022). Reminiscing the Soviet era (After Maryna Hrymych's novels "Klavka" and "Yura"). *Bibliotekarz podlaski* 1/2022. P. 193–214. [In Poland]
9. Yurchuk O., Chaplinska O., Bashmanivska L. "Klavka", "Yura", "Lara" by Maryna Hrymych: Family Trilogy. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philological Sciences. Vol. 1 (102). P. 62–71. DOI: 10.35433/philology.1(102).2024.62-71. [In Ukrainian]*
10. Tamm M. (2013). Beyond History and Memory: New Perspectives in Memory Studies. *History Compass* 11/6. P. 458–473. DOI: <https://doi.org/10.1111/hic3.12050> [in Canada]

Submitted July 20, 2025.

Revised September 15, 2025.

Accepted October 10, 2025.

Published December 30, 2025.

Liudmyla Danylenko, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language, State University of Information and Communication Technologies (Kyiv, 7 Solomyanska Street, 03110); doctoral student V. N. Karazin Kharkiv National University (Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine); e-mail: ladadana17@gmail.com; <http://orcid.org/0000-0002-8617-6378>

The literature of the 1960s in artistic structures of memory (M. Hrymch's novel "Yura")

One of the main themes in M. Hrymch's novel "Yura" is the literary process of the 1960s in Ukraine. Its artistic reconstruction is important for understanding the problems of national self-preservation in the colonial conditions of the USSR. The article is devoted to the author's understanding of the problem of creativity and self-determination of Ukrainian artists in opposition to Soviet propaganda dependence. The aestheticization of contemporary issues reveals a clear logic in relation to collective and individual memory. Based on the scientific discourse on the "contexts" of memory, the artistic and semantic structures of the narrative about the literature of the 1960s are described. This involves appeals to history, artistic interpretations, authorial myth, places of memory, as well as the concepts of "one's own", "self-determination", and "intimacy".

As a witness to the situation in Kyiv in the 1960s, M. Hrymch brought events to life as they were preserved in individual memory and echoed in collective memory. The embodiment of the idea manifested the concept of "my own" – "my memory". The understanding of literary life in the 1960s stimulated interpretations with fictional elements that did not violate historical truth and ensured the drama of the plots. The artistic picture clearly shows points of energy, "signals" to national self-respect. The author's myth-making is characterized by a reinterpretation of the fate of famous figures, processes, and phenomena in which they were involved; the delineation of characters through psychologization; proximity to realism; and the use of symbols. The pictures of the writers' lives are full of intimacy, as they are retold from the perspective of bearers of family values. Places of memory associated with literary life in Kyiv in the 1960s are seen as sacred. Recognizing the structures of memory in M. Hrymch's novel "Yura" makes it possible to comprehensively study the artistic possibilities of the text about the past.

Keywords: literature, Kyiv in the 1960s, interpretation, authorial myth, places of memory.

Як цитувати: Даниленко, Л. (2025). Письменство 1960-х у художніх структурах пам'яті (роман М. Гримич «Юра»). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, (97), 15-20. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-02>

In cites: Danylenko, L. (2025). The literature of the 1960s in artistic structures of memory (M. Hrymch's novel "Yura"). *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Philology*, (97), 15-20. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-02> [in Ukrainian]